

Hoorcollege 5A, 02-10-2018, Jeugdcriminaliteit: ontwikkelingen en verklaringen

Leeftijd en criminaliteit

Adolescentie is de periode waar vaak een piek ontstaat in risicovol gedrag, bijvoorbeeld alcohol- en drugsgebruik of risicovol rijgedrag. Het is de periode van 12-19 jaar. Uit statistieken blijkt dat het aandeel geregistreerde jeugdige verdachten toeneemt in deze leeftijdsperiode. Dit blijkt ook uit statistieken van zelf gerapporteerde daders.

Hirschi en **Gottfredsson** hebben onderzoek gedaan naar deze leeftijd en kwamen tot de conclusie dat leeftijd **universeel** is voor criminaliteit. Leeftijd is een vaststaand gegeven dat de grootste invloed heeft op criminaliteit en sociale omgang speelt geen rol. Door andere onderzoekers werd deze theorie niet geaccepteerd. Zo bleek uit ander onderzoek dat ook **sekse** en **nationaliteit** een rol spelen.

Ook voor het **type delict** speelt leeftijd een rol. Fraude wordt bijvoorbeeld vaker gepleegd door mensen die ouder zijn, terwijl '**kick**'-gedrag zoals vandalisme en winkeldiefstal vaker wordt gepleegd door jongeren. Op **individueel niveau** blijken daarom veel verschillen te bestaan. Wel blijkt uit ieder onderzoek dat criminaliteit afneemt naarmate individuen ouder worden, ongeacht het type delict.

Verklaring van de piek in de adolescentieperiode

Door middel van het (biopsychosociale) ecologische model kan worden vastgesteld dat het gedrag van een individu kan worden vastgesteld door de **kenmerken** die die individu zelf heeft. De jongere functioneert niet los van anderen, maar ook familie, vrienden en school zijn van invloed op het gedrag. Al deze factoren kunnen samen verklaren waarom iemand crimineel gedrag vertoont. Verschillende mechanismen die dit gedrag beïnvloeden zijn **gevoeligheid**, **blootstelling** en **opeenstapeling van risico's**. Wanneer de jongere vaker wordt blootgesteld aan crimineel gedrag door bijvoorbeeld vrienden, bestaat de kans eerder dat de jongere dit gedrag zelf ook zal vertonen. Al deze mechanismen veranderen gedurende de **levensloop**. Overmatig alcohol drinken komt bijvoorbeeld minder vaak voor bij 15-jarigen, maar wanneer het voorkomt is het wel heftiger dan bij 21-jarigen.

Op **individueel niveau** doen zich veranderingen voor in de leeftijdsperiode. Bij adolescenten loopt de ontwikkeling van de hersenen achter op de ontwikkeling van het cognitieve systeem. Zelfcontrole ontwikkelt zich bijvoorbeeld langzamer dan nieuwsgierigheid. In vergelijking met kinderen en volwassenen is bij adolescenten **onvoldoende zelfregulering** en **moeite met het overzien van lange termijngevolgen**. Conventionele bindingen zoals school of ouders worden minder belangrijk, terwijl de omgang met vrienden veel belangrijker is. Deze aanwezigheid van vrienden zorgt er vaak ook voor dat adolescenten grenzen overschrijden.

Vanaf de leeftijd van midden twintig daalt het risicogedrag. Dit komt omdat er gedurende die leeftijd verschillende verantwoordelijkheden ontstaan zoals samenwonen, trouwen of kinderen krijgen. Veranderingen in de situationele context en het aangaan van conventionele bindingen spelen daarom een grote rol.

Trends in jeugdcriminaliteit tot 2017

Criminaliteit onder jongeren is dalende sinds 2005. Zowel het aantal daders, verdachten als zelfrapporteerders neemt af. De meest delinquente groep wordt steeds iets ouder. Internationaal blijkt dat in Europa alle gebieden een dalende curve hebben. Deze daling is daarom niet alleen aan Nederlandse factoren toe te schrijven. Daling van jeugdcriminaliteit vindt plaats **ongeacht bron**

(bijvoorbeeld verdachte, veroordeelde of zelfrapportage), achtergrondkenmerken (seks, leeftijd of herkomst) of type delict. Niet overal is deze daling even sterk.

Waarom daalt de jeugdcriminaliteit?

Er bestaan verschillende verklaringen waarom de jeugdcriminaliteit is gedaald. Deze zullen hieronder worden beschreven.

Veranderingen in prioriteit, werkwijze en registratie

Uit onderzoek blijkt dat de introductie van de **Basisvoorziening Handhaving** bij de politie van invloed is geweest op de wijze van registratie van jeugdcriminaliteit. Deze Basisvoorziening Handhaving vergde veel meer registratie en agenten konden zich minder bezighouden met opsporen. Één aanleiding is daarom dat administratie simpelweg niet goed geregistreerd is.

Ook het **Salduz-arrest** heeft invloed gehad. Door dit arrest was het verplicht dat jongeren een raadsman konden raadplegen voor of tijdens het verhoor. Aangezien deze raadsman niet altijd aanwezig was kon een verhoor niet altijd plaatsvinden en werden jongeren soms met enkel een waarschuwing naar huis gestuurd.

Tot slot waren er verschuivingen van **beleidsprioriteiten**. Tegenwoordig wordt meer focus gelegd op bijvoorbeeld terrorisme en minder op jeugdcriminaliteit. Echter spelen al deze punten pas vanaf 2010 een rol, terwijl de daling al eerder plaatvond.

Toegenomen beveiliging en beperking instapdelict

Beveiliging van auto's is in de loop der jaren veel toegenomen door verzekeringen en autobedrijven. Dit geldt ook voor beveiliging van woningen en cameratoezicht. Dit zijn uitingen van toegenomen beveiliging die samengaat met de afname in criminaliteitscijfers. Door toename van beveiliging worden jongeren meer **afgeschrikt** om delicten te plegen. Het zogenaamde **instapdelict** wordt daarmee meer voorkomen.

Veranderende sociaal-culturele houding t.a.v. risicogedrag

Door zelfrapportagemetingen kan delictgedrag van jongeren gemeten worden. Er wordt niet alleen gevraagd naar delinquent gedrag, maar ook naar **risicofactoren**. Uit zelfrapportage blijkt dat het aantal jongeren dat een delict heeft gepleegd is gedaald. Dit zou kunnen komen door de factoren uit het ecologische model zoals gevoeligheid of blootstelling. Op basis van zelfrapportagemetingen is gekeken hoe de blootstelling en gevoeligheid in de gemeten periode is veranderd.

In het onderzoek is eerst gekeken naar **gevoeligheid**. Uit de cijfers blijkt dat nauwelijks verandering is ontstaan in risicofactoren en delinquent gedrag. De gevoeligheid voor bijvoorbeeld drugs of alcohol is niet toegenomen. Daarom is ook gekeken naar **blootstelling** aan de risicofactoren. Uit het onderzoek blijkt dat de blootstelling wel is veranderd. Op individueel niveau is geen verandering ontstaan in verschillende **beschermende factoren**. Wel is verandering ontstaan in het aantal **risicofactoren**, dit is namelijk afgenomen. Ook ervaren jongeren een hogere mate van bescherming binnen het gezin. Binnen de vriendenkring of op school worden jongeren ook minder blootgesteld aan risicofactoren. Kortom: jongeren ervaren tegenwoordig meer bescherming en minder risico's dan de afgelopen jaren. Daling van jeugdcriminaliteit heeft vooral betrekking op de **criminele criminaliteit**.

Digitalisering en jeugddelinquentie

Het gebruik van sociale media is in de loop der jaren enorm toegenomen. Dit zou een factor kunnen zijn die een rol speelt bij de daling van jeugdcriminaliteit. Ook zou het kunnen dat criminaliteit is afgenomen in de 'gewone wereld' en is verplaatst naar de digitale wereld.

Cyber- en gedigitaliseerde criminaliteit

Cybercriminaliteit gaat vooral over *hacking*, *DDOS* en andere gevallen waar de ICT wordt **aangevallen**. Bij gedigitaliseerde criminaliteit gaat het vooral om het gebruiken van digitale middelen om **traditionele criminaliteit** te plegen, bijvoorbeeld fraude of diefstal online. Landelijke politiecijfers geven op dit moment weinig tot geen inzicht in gedigitaliseerde criminaliteit. Bij cybercriminaliteit is dit nog minder. Uit zelfrapportage blijkt echter dat de percentages aanzienlijk hoger zijn. Rond de 20% van de jongeren geeft aan dat ze wel eens cyberdelicten/gedigitaliseerde delicten hebben gepleegd.

Hoorcollege 5B, 04-10-2018, Project X Haren

Dominante verklaringen

Vaak worden rellen verklaard door **sociaaleconomische omstandigheden**. Dit zijn omstandigheden als scholing, werk, armoede en huisvesting. Anderen vinden dat het ligt aan **afwijkende individuen** met criminele netwerken. Wanneer deze twee groepen samenkomen, zoals het geval was in Haren in 2013, ontstaat een bepaalde **groepsdynamiek**.

Een meisje wil haar 16^e verjaardag vieren en nodigt verschillende vrienden uit via Facebook. Ze zet de uitnodiging echter op 'openbaar' en de uitnodiging wordt duizenden keren gedeeld. Het event wordt verwijderd maar is inmiddels gekaapt door anderen die het event voortzetten. De politie neemt contact op met de burgemeester om plannen te maken hoe dit opgelost moet worden. Drie dagen voor het event wordt een bijeenkomst gehouden tussen de gemeente en de politie, waar wordt ingeschat dat er ongeveer 60 mensen zullen komen. Voor de zekerheid wordt een noodverordening opgesteld, maar deze wordt niet bekendgemaakt in de publiciteit. Echter wordt deze noodverordening door Trouw beschreven als zijnde afgekondigd, waardoor onrust ontstaat. De burgemeester kondigt op RTV Noord aan dat er geen feest zal zijn en iedereen die naar Haren komt zal worden weggestuurd. Het OM wist van niets en vraagt om een driehoeksoverleg.

Ondanks de afkondiging van de burgemeester blijft het aantal aanmeldingen toenemen en wordt de media-aandacht almaar groter. De overheid besluit om geen vermaak in Haren op de dag zelf te organiseren, aangezien gedacht wordt dat dit nog meer mensen naar Haren zal lokken. Het aanbod voor een alternatief feest wordt dan ook afgeslagen. Op 21 september, de dag van het feest, wordt weer een driehoeksoverleg gehouden. Besloten wordt dat bussen worden ingezet die de feestgangers naar Groningen brengen, zodat het feest daar kan plaatsvinden. De Stationsweg wordt afgesloten met hekken en een genuanceerd alcoholverbod geldt wat inhoudt dat men enkel alcohol mag drinken op daartoe aangewezen plekken.

Wanneer het feest van start gaat stelt een rij politieagenten zich op achter de dranghekken. Er was geen geweld of onrust, maar het aantal mensen was aanzienlijk groter dan voorspeld. Een aantal politieagenten voelen zich ongemakkelijk en besluiten de ME en versterking in te roepen. Wanneer de ME arriveert escaleert het. Mensen lopen weg van de hekken om de ME te ontwijken en beginnen flesjes en blikjes richting de politie te gooien. De eerste aanhouding vindt plaats en mensen beginnen met zwaar vuurwerk te gooien. Uiteindelijk duurt het tot na middernacht voor de rust is wedergekeerd.

Verklaringen

Tijdens Project X vond een **geleidelijke opbouw** naar geweld plaats. In eerste instantie was alles redelijk onschuldig. Mensen schreeuwen, zingen en klimmen in lantaarnpalen, maar na een tijdje begint men met vuurwerk te gooien en verandert de sfeer. Honderden mensen gaan weg van de kruising waar alles plaatsvindt wanneer dit gebeurt. Degenen die eventuele escalatie interessant vinden blijven staan. Onderzocht is of deze mensen bekend stonden als hooligans, maar dit was niet het geval.

Uit onderzoek bleek dat 108 mensen zijn aangehouden, waarvan het overgrote deel mannen (*young male syndrome*). Slechts 22% stond bekend bij de politie. Het merendeel was dus niet ‘**de typische verdachte**’. Opvallend was dat een proces van **spontane groepsvorming** ontstond. Doordat je onderdeel uitmaakt van een menigte verlies je jouw individuele persoonlijkheid en is de kans groter dat je agressief gedrag vertoont. Dit wordt de **deïndividuatietheorie** genoemd.

Traditionele theorieën zoeken een verklaring in de termen van processen die zich binnen de massa zelf afspelen. Een nadeel hiervan is dat dit niet de interactie meet tussen verschillende groepen. Juist deze interactie is belangrijk, aangezien de interactie tussen groepen de groepen kenmerkt.

Kijken naar de **situatie** zelf is een betere manier om een verklaring te vinden voor Project X. Vaak bestaat er geen directe aanleiding om het geweld te starten. Bij voetbalsupporters is vaak de aanwezigheid van de supporters van de tegenpartij voldoende. Het is erg zeldzaam dat binnen dezelfde groep meer dan 50 mensen geweld plegen. Mensen maken keuzes in gewelddadige situaties en niet iedereen zal de keuze maken om mee te doen aan het plegen van geweld. Of je meedoet hangt af van je **doel**. Het probleem in Haren was dat dit doel er niet was, mensen zaten te wachten tot er iets gebeurde.

Initiatie- escalatie model

Initiatie is het **ontstaan van geweld**. Dit ontstaat vaak al door relatief kleine dingen, bijvoorbeeld een verkeerde blik of opmerking. Voor escalatie is veel meer nodig. Per gelegenheid moet het risico worden ingeschat. Ook is de kans op escalatie groter wanneer er een ‘**wij tegen zij**’-effect ontstaat. Wanneer iemand binnen jouw groep wordt aangevallen, zullen de groepsleden uit die groep een tegenaanval doen om het groepslid te beschermen. Alcohol en drugs kunnen invloed hebben op deze keuzeprocessen.

Groepen zijn vaak niet georganiseerd genoeg om iemand ook te veroordelen voor misdaad gepleegd in groepsverband. Het is namelijk **lastig te bewijzen** dat deze delicten inderdaad in een hechte groep gepleegd worden. Vaak hebben de deelnemers van de groep een hekel aan gezag, ook binnen de groep. Het is dus niet altijd dezelfde persoon die het voortouw neemt en daardoor ontbreekt er een specifieke leider.

Niet alle **wrijvingen** die leiden tot het ontstaan van geweld kunnen worden voorkomen. Als een bepaalde wrijving wel kan worden voorkomen, zijn er altijd nog omstandigheden die voor geweld kunnen zorgen. Sommige gebeurtenissen zijn niet voorzien en daarom kan er minder goed op ingespeeld worden. Een oplossing hiervoor is om erachter te komen welke **normen** mensen volgen en signaleren waar het mis zou kunnen gaan.

Het *young male syndrome* kan worden beperkt door mensen aan te sporen thuis te blijven of **voorbereidingen** treffen. In Haren was het probleem dat de politie minder goed was voorbereid en er waren geen alternatieven voor de jeugd die wel kwam opdagen. Ook zorgde de politie voor een ‘wij/zij-gevoel’ door in een lijn bij de hekken te gaan staan.